

2022-04-08

Havs och vattenmyndigheten
havochvatten@havochvatten.se

HaV:s dnr 0943-02022
ÖC:s dnr: SU-484-0022-22

Östersjöcentrum svar på HaV:s Remiss gällande ändrade regler för fiske efter ål i havet

Sammanfattning

- Underlagets redovisning av ICES rekommendation är missvisande då det framhäver vattenkraftens påverkan och därmed tonar ner fiskets påverkan. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) uppskattar att svensk vattenkraft dödade cirka 93 ton under 2020. Samma år dödade det svenska ålfisket totalt 195 ton.
- Turbindödens betydelse överdrivs samt orsakas i övervägande grad av utsättning av glasål fångade i andra länder ovan vattenkraftverken. Denna verksamhet bör upphöra enligt ICES rekommendation.
- HaV har tidigare valt stopperioder utifrån vad som påverkar fisket minst. Detta strider mot syftet med förbuden. Det är oklart på vilket sätt detta är förenligt med HaV:s uppdrag och instruktion enligt Förordning (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten.
- Allt kommersiellt ålfiske i havet bör stoppas. Om inte allt ålfiske i havet stoppas bör åtminstone ålfisket i delområde 23 (Öresund) stoppas omgående, i likhet med det som tidigare gjorts längs den svenska västkusten. Stopperioden för kvarvarande kustområde bör förläggas till månaderna augusti-oktober. Det är osannolikt att HaV:s förslag att förlägga fiskeförbudet till oktober-december är förenligt med EU:s beslut.

Inledning

Havs- och vattenmyndigheten tycks inte ha inte önskat ta del av Östersjöcentrums, ÖC, synpunkter på förslaget om ändrade regler för fiske efter ål i havet, eftersom ÖC inte inkluderats bland remiss-instanserna trots vårt stora engagemang i och omfattande kontakter med HaV i frågan. ÖC har trots detta granskat remissmaterialet och vill framföra nedanstående synpunkter. Ett skäl är att det finns brister i underlaget och förslaget. Ett annat

Stockholms universitets Östersjöcentrum

skäl är att Östersjöcentrum har arbetat mycket med forskning och kommunikation om forskning om den europeiska ålen. Några exempel från enbart det senaste året är

- 2021.12.07 [Kommissionen följer inte vetenskapens råd om ålfiskestopp](#)
- 2021.12.03 [ICES rekommenderar totalt ålfiskestopp – HaV avvaktar](#)
- 2021.09.17 [Välkomna satsningar på vattenrening, men åtgärder för ålen saknas](#)
- 2021.04.14 [Välj den period som gynnar ålen mest – Östersjöcentrum om HaV:s förslag till fiskeförbudsperiod för ål](#)

Missvisande om grunderna för ICES rekommendation om totalfiskestopp, inklusive glasål för utsättning

I vårt yttrande över HaV:s förslag till fiskeförbudsperiod förra året skrev vi:

I HaV:s underlag står att **bristande ”rapportering och kunskap om bestånd- och rekryteringsförhållanden är några av skälen till att ICES sedan början av 2000-talet gett rådet att försiktighetsansatsen ska appliceras**. När försiktighetsansatsen appliceras på ål, ska all mänsklig påverkan som reducerar produktion och utvandring av blankål (fritidsfiske och yrkesfiske på ålens alla livsstadier, vattenkraft, pumpstationer, föroreningar m.m.) reduceras till, eller hållas, så nära noll som möjligt.” Även om det finns problem med bristande rapportering och kunskap om ålens förhållanden så torde det starkaste skälet till ICES råd vara att ålen har klassificerats som akut hotad och att det årliga tillskottet (rekryteringen) ligger på en kritiskt låg nivå. (Vår betoning.)

Trots detta påpekande och trots ICES förtydligade rekommendationer i år förekommer nästan exakt samma formulering i HaV:s nya underlag:

Bristande rapportering och kunskap om bestånd- och rekryteringsförhållanden är några av skälen till att ICES sedan början av 2000-talet gett rådet att försiktighetsprincipen ska tillämpas. (Vår betoning.)

Den enda skillnaden i HaV:s nya formulering är att ”appliceras” har nu bytts ut till ”tillämpas”. Uppenbarligen har HaV missat poängen: HaV:s formulering är faktiskt missvisande. Genom att lyfta fram bristande kunskap kan HaV:s formulering förleda läsaren att tro att det är bristande kunskap som är huvudskälet till att ICES rekommenderar ett stopp för allt fiske på ål, inklusive fiske på glasål för utsättning. HaV:s förslag och beslut om ålförvaltning i övrigt ligger också i linje med denna missuppfattning.

Som vi påpekade förra året är i stället kunskapen om den katastrofalt minskade rekryteringen sannolikt huvudskälet till ICES rekommendation. I rådet om ålen från november 2021 skriver ICES:

Given that the current **Recruitment estimate has been below Rlim for many years**, it is assumed that current biomass is below a likely Blim. Therefore, while stock-size reference points are also undefined, **it is considered likely that the stock size is well below potential biological reference points.** (Vår betoning.)

Det är olyckligt om HaV:s förvaltningsbeslut baseras på en missuppfattning om den vetenskapliga rådgivningen, trots påpekanden. Ålfisket bör stoppas, inklusive fiske av glasål för utsättning i andra vattendrag, i enlighet med ICES förtydligade rekommendation.

Vattenkraft

HaV skriver också

Ålbeståndets storlek och utveckling påverkas sannolikt av en rad mänskliga påverkansfaktorer varav vattenkraft och fiske har tydligast effekt på dödlighet.

Att sätta vattenkraft före fisket på detta sätt kan också förleda läsaren att tro att vattenkraften är det stora problemet. Detta ligger också linje med en debatt om ”turbindöden” som förekommit i Sverige särskilt under det senaste året. HaV och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) uppskattar att svensk vattenkraft dödade cirka 93 ton under 2020. Samma år dödade det svenska ålfisket totalt 195 ton.

Här gäller att skilja på olika effekter.

Utbyggnaden av vattenkraften har kraftigt minskat ålens naturliga livsmiljöer i inlandsvattnen i Sverige. Detta skedde dock långt innan den observerade nedgången i ålens rekrytering. Utbyggnaden kan därför svårligen vara en huvudförklaring till ålbeståndets minskning.

Den turbindöd som fått mycket uppmärksamhet handlar huvudsakligen om ål som fiskats upp som glasål i utlandet och sedan satts ut i Sverige. Syftet med denna utsättning var från början inte att bidra till ålens lekvandring och rekrytering, utan att kompensera inlandsfisket för förlusten av naturligt invandrad ål. Transporterna kan störa ålens förmåga att orientera sig och hitta tillbaka till lekplatserna i Sargassohavet. Östersjöcentrum har nyligen utvecklat frågan om ålen och vattenkraften i en [policy brief](#).

ICES understryker att fångst av glasål för utsättning inte ska förekomma i enlighet med rekommendationen att **all** fångst av ål i **alla** habitat ska upphöra. Undantag kan dock, enligt ICES, göras för fångst och utsättning ”**within the same waterbody**” (vår betoning), under vissa förutsättningar.

Att ålar som transporterats långa avstånd och satts ut ovanför vattenkraftverk dödas av vattenkraftsturbiner har således ytterst lite att göra med ålbeståndets storlek och utveckling.

Det skulle därför inte heller bidra till nämnvärt till lekvandringen om ålar som desorienterats genom långväga transporter före utsättning skulle fångas upp ovanför vattenkraft och utsättas nedanför vattenkraften.

När EU-kommissionen trycker på behovet av åtgärder vid sidan av fisket kan ett skäl vara att länder som Sverige inte levererat som utlovats i ålförvaltningsplanen. Den rimliga åtgärden är dock inte att marginellt förbättra den i grunden verkningslösa utsättningen av glasål från utlandet (vilket enligt ICES borde upphöra) genom att fånga in sådana ålar och transportera dem nedan vattenkraften. I stället bör fokus ligga på restaurering av habitat genom att exempelvis hinder mot naturlig upp- och utvandring åtgärdas.

Nationellt genomförande av tidigare förbudsperioder

Östersjöcentrum har tidigare föreslagit att den svenska nationella förbudsperioden bör förläggas till den tid som gör mest nytta för ålen. Detta ligger i linje med syftet med fiskeförbuden: att freda naturligt lekvandrande ål.

I stället har HaV valt att underminera syftet med EU beslutet och ta större hänsyn till intresset att fånga fisk. I remissunderlaget uttrycker HaV det så här:

Inför framtagandet av förslag till förbudsperioder har Havs- och vattenmyndigheten gjort **en sammanvägd bedömning** där hänsyn framförallt har tagits till att den blankål som vandrar ut genom Öresund ska kunna bidra till reproduktionen. Hänsyn har även tagits till åtgärdens effekt på det europeiska ålbeståndet, effekten av de omfattande åtgärder som hittills genomförts inom ramen för den nationella ålförvaltningsplanen för att reducera det nationella fiskets påverkan samt effekter av införande av tidigare förbudsperioder... Förbudsperiodernas införande har även haft en viss påverkan på minskningen av fiskets fångster, framförallt för fisket i Öresund (delområde 25). Förra året landades omkring 70 ton ål i svenskt kustfiske. (Vår betoning.)

HaV anger vidare i remissunderlaget att innan de årliga förbudsperioderna för fiske av ål i havet infördes 2018 avslutades fisket sist i Öresundsområdet ett par veckor in i december. Ett fiskestopp i januari ter sig mot den bakgrunden som avsiktligt uddlös.

I ett betänkande från Riksdagens miljö- och jordbruksutskottet ([2021/22:MJU17](#) s. 23) uttrycks det tydligare:

För Sveriges del beslutade Havs- och vattenmyndigheten om en säsongsstängning mellan den 1 november 2018 och 31 januari 2019. **Enligt uppgift från Havs- och**

vattenmyndigheten förlades fiskestoppet till den period av året då det bedrivs som minst yrkesfiske eftersom det svenska ålfisket redan är förhållandevis strikt reglerat. (Vår betoning.)

Östersjöcentrum har tidigare berört frågan om HaV:s instruktion i samband med ålförvaltningen. Frågetecknen kring ålförvaltningsbeslutens förenlighet med HaV:s instruktion enligt förordning (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten, har snarast förstärkts. Om HaV har svårt att tolka sina uppgifter enligt §§1-5 i förordningen bör myndigheten begära ett förtydligande från regeringen.

Sedan ICES förtydligt sitt råd har EU-kommissionen nu föreslaget, och ministerrådet beslutat, att stoppet i stället ska förläggas till den period där det gör mest nytta för ålen. Därmed ska Sverige och HaV göra det som Östersjöcentrum föreslagit de senaste åren, förlägga stoppet till –den period som är bäst för ålen.

Förslag och motivering till förbudsperiod

HaV anger att innan de årliga förbudsperioderna för fiske på ål i havet infördes år 2018 landades mest ål i delområde 25 och 27, följt av delområde 23.

Trots detta har HaV av allt att döma anpassat stopptiden efter delområde 23. Argumentationen tycks vara i sammanfattning

- att de ålar man skulle freda längre norrut i Sverige vid en tidigare förbudsperiod riskerar att fiskas upp i Öresund,
- att ”om inte vi fiskar upp dem då kommer Danmark att fiska upp dem” och
- att fiske i Öresund i december riskerar att påverka åtgärder i andra länder i Östersjöområdet negativt.

Av underlaget är det svårt att läsa ut hur mycket detta beräknas minska det svenska yrkesfiskets uttag av ål i havet. (På s 6 anges en siffra på drygt 18 ton, vilket uppges motsvara ca 19 procent av total landad fångst i havet per år. Enligt remissunderlagets s 4 landades dock omkring 70 ton ål i svenskt kustfiske förra året, som nämnts ovan. Siffrorna är svåra att tolka. Å andra sidan skriver HaV också på s 4 att ”förbudsperiodernas införande har även haft en viss påverkan på minskningen av fiskets fångster, framförallt för fisket i Öresund (delområde 25)”. Eftersom delområde 25 snarare motsvarar Hanöbukten är det svårt att utläsa vilket område HaV egentligen syftar på.)

Av HaV:s underlag (Bilaga 1, Figur 5) framgår att innan förbudsperioderna infördes fångades mest ål i augusti, följt av juli och september, i den ordningen. Av HaV:s konsekvensutredning (Tabell 2) framgår att i tre år innan stopperioder infördes fångades i genomsnitt 60% av fångsten under perioden augusti-oktober, 55% under perioden september-november och 35% under perioden oktober-december. Av dessa tre alternativ föreslår alltså HaV att fiskeförbudet

förläggs under det av alternativen där fisket varit som lägst. HaV:s uppgifter talar snarast för att förbudsperioden bör införas i månaderna augusti-oktober.

Eftersom HaV:s förslag om att stoppa fisket oktober-december inte stämmer överens med perioderna när fisket varit störst, och fisket kan antas ha varit störst när lekvandringen varit störst är det tveksamt om HaV:s förslag uppfyller EU:s krav på att förbudet ska omfatta perioden med störst lekvandring av ål.

Östersjöcentrum anser att HaV:s egna resonemang talar för att ålfisket i delområde 23 (Öresund) snarast bör stoppas helt, i likhet med som tidigare gjorts längs den övriga delen av den svenska västkusten. Det ökar effektiviteten i åtgärder i andra områden längs Sveriges Östersjökust samt, inte minst, i andra länder i Östersjöregionen. På så sätt ökar också trycket på Danmark att minska sitt fiske i enlighet med beslutet i ministerrådet

Konstaterandet i HaV:s konsekvensutredning (s 5) att ”fiske riktat efter uppväxande gulål har ökat i område 23 efter det att förbudsperioderna infördes år 2018, från ett genomsnitt på ca 15 procent av den totala fångsten åren innan (2015-2017) förbudsperioderna till att utgöra omkring hälften av den landade fångsten” talar också för ett förbud mot ålfiske i Öresund. Det talar också för att blankålsutvandringen från Östersjön numera är mycket låg och talar emot påståendet från HaV att endast en (1) procent av blankålsutvandring idag fångas av svenskt kustfiske.

Allra bäst för ålens överlevnad är som nämnts att totalt stoppa ålfisket, i enlighet med ICES tydliga rekommendation.

Följande personer vid Stockholms universitet har bidragit till utformning av remissvaret:

Charles Berkow, omvärldsanalytiker, Östersjöcentrum

Henrik Svedäng, docent i fiskebiologi, Östersjöcentrum

Vänligen

Tina Elfving
Föreståndare